

Dit artikel beoogt de persoon van Michiel de Ruyter in zijn tijd te plaatsen, zijn persoonlijkheid beknopt te beschrijven en zijn handelen in relatie tot zaken waar tegenwoordig andere waarden en normen voor gehanteerd worden te belichten. Hierbij is gebruik gemaakt van verifieerbare bronnen of interpretatie waar dit is vermeld. Elders op deze site wordt dieper ingegaan op de feiten en omstandigheden.

Dit artikel heeft geenszins de intentie slavernij of discriminatie op basis van geslacht, huidskleur cq geloof te beoordelen. Ook zal inhoudelijk niet op deze onderwerpen ingegaan worden anders dan in de context van Michiel de Ruyter. Noch in het heden of naar het verleden.

Om vervolgens met de deur in huis te vallen: Uit geen enkele historische bron blijkt dat Michiel de Ruyter zich met slavenhandel heeft bezig gehouden of aan slavernij geld heeft verdiend. Wel heeft hij slaven gekocht en hen direct de vrijheid gegeven. Dat is geen handel, eerder een goede daad.

Toch zijn er diverse verhalen bekend, die zonder de juiste toelichting, een vertekend beeld geven van zijn persoonlijkheid en zijn betrokkenheid bij bijvoorbeeld slavernij. Hieronder proberen we de bij ons bekende verhalen te nuanceren en in context te plaatsen.

Vrijkopen van slaven.

Gedurende zijn leven heeft Michiel ongeveer 2500 slaven vrijgekocht. Het betreft hier vooral geloofsgenoten die krijgsgevangen waren genomen. Vaak kreeg hij geld mee om hen vrij te kopen, maar een groot gedeelte heeft hij met eigen geld vrijgekocht. De slaven zouden in onze tijd krijgsgevangenen genoemd worden en hadden voor het overgrote deel Michiels huidskleur, geloof en geslacht.

De slavenmarkten bevonden zich in Noord Afrika.

De meest opmerkelijke anekdote in dit verband betreft 28 Hongaarse predikanten die hij bevrijdde van de Spaanse galeien ruim een maand voor zijn eigen dood. Dit wordt nog jaarlijks op grote schaal herdacht door de Hongaarse gemeenschap. Ook Paus Johannes Paulus II refereerde in 1991 hieraan en legde een krans bij de herdenkingszuil in Debrecen, Hongarije.

Gelijkwaardigheid & respect.

Uit diverse anekdotes en indirect bewijs kan de indruk opgebouwd worden, dat Michiel gedurende zijn leven de gelijkwaardige, respectvolle behandeling van mensen ongeacht ras, geloof, huidskleur of geslacht nastreeft.

- 1) Zijn keuze voor de koopvaardij op jonge leeftijd lijkt gebaseerd op de slechte behandeling van bemanningen op de militaire vloot. Het overboord zetten van verslagen tegenstanders was daar gemeengoed. Hijzelf week hiervan af, waarvan het in St Johns (Canada) aan de wal zetten van 600 Engelsen een goed voorbeeld is.
- 2) De beschreven rol, die zijn echtgenotes in zijn leven kregen was meer van onze tijd, dan typisch 17^e-eeuws. Een goed voorbeeld is, dat hij het koppengeld door Anna liet besteden op de markt omdat "zij beter kon onderhandelen op de markt en het beste voor de bemanning moest kopen". Het achterhouden van koppengeld na minimaal inkopen werd door vele collegae gedaan, maar lijkt niet overeen te komen met zijn bijnaam Bestevaer.
- 3) De onderhandelingen met de Sant, een gevreesde moslim-heerser in Marokko, deed hij zuiver en hard onderhandelend, wat hem veel respect verdiende. Dat was niet gebeurd als hij minachting of superioriteit had getoond.
- 4) Een West-Afrikaanse verstekeling, in Vlissingen Jan Compagnie genoemd, groeide samen met Michiel op. Jaren later kwamen zij elkaar weer tegen en was sprake van een uitermate vriendelijk weerzien. Dit zal niet geveinsd zijn geweest en is door diverse bronnen omschreven als een ontmoeting tussen gelijken. Het lijkt overbodig te vermelden, dat hier geen sprake was van gelijke huidskleur.
- 5) Nergens blijkt, dat hij slaven of bemanningen wreed heeft behandeld. Als admiraal moest hij uiteraard discipline, orde en tucht op de vloot handhaven en dus, volgens de regels en normen van die tijd, aan bemanningsleden soms straffen opleggen die we nu wreed vinden. Zie voorbeelden elders op deze site.

Maar moeten we hem daarom nu wreed noemen? Bovendien heeft hij juist vaak blijk gegeven van mededogen en een groot rechtvaardigheidsgevoel. De bemanning van de vloot noemde hem niet voor niets Bestevaer (waarbij de koosnaam 'vaer' staat voor vader(tje)/opa).

Heroveren forten langs Afrikaanse westkust oa. Fort Almina.

Het is zo, dat Michiel de Ruyter als bevelhebber van de vloot opgedragen werd om een aantal forten langs de Afrikaanse westkust te heroveren op Engeland. Hierdoor kon de slavenhandel door de WIC worden hervat. De opdracht hiertoe moet breder gezien worden dan het "mogelijk maken van slavenhandel". Zij maakte deel uit van een grotere opdracht. Die opdracht startte in het begin van de 60' er jaren, toen de Engelse Admiraal Holmes door Charles II op een "rondje Atlantische Oceaan" was gestuurd. Daarbij nam hij al onze koloniën langs de West Afrikaanse kust, het Caribisch gebied en de oostkust van Amerika in.

Michiel had in de Middellandse Zee hiervan per brief gehoord en de opdracht gekregen al deze veroveringen terug te draaien. Specifiek over de forten bleek hij hiervoor de hulp van de lokale stammen ingeroepen te hebben, waarbij hij persoonlijk een grote rol én risico in de gevechten geleverd heeft. Het betreft: Eiland Goeree (Dakar, Senegal), fort Tacorary (Ghana, opgeblazen) en het Engelse fort Cormantijn (Ghana, Fort Amsterdam). In de tussentijd en na afloop had De Ruyter contact met Jan Valkenburgh, de directeur-generaal te Elmina. Dat wijst er mogelijk op dat Elmina niet in Engelse handen was en dus ook niet door Michiel heroverd diende te worden. (Speculatie: In 1665 bij Bergen, Noorwegen, gingen de Engelsen er vandoor toen Michiel eraan kwam. Dat kan hier uiteraard ook al het geval geweest zijn) Bij het ontzetten van de Afrikaanse forten werkte hij regelmatig samen met de lokale donkere bevolking. Er hebben zich wederzijds gruwelijke slachtingen voorgedaan, waarbij ook Michiel ternauwernood aan de dood is ontsnapt.

Twee interpretaties liggen hier voor de hand:

- 1) Zijn persoonlijke inzet kan gezien worden als een toets of hij goddelijke toestemming voor deze actie had. Zijn diepe geloof is namelijk op een (in ónze ogen) vrij uitgesproken wijze terug te vinden in al zijn handelen.
- 2) De lokale stammen zagen kennelijk voordeel in een Vaderlandse rol op de forten tov Engels of Portugees bewind. Of dit kwam door onze behandeling van de door hen aan ons verkochte krijgsgevangenen lokale tegenstanders of dat wij beter betaalden zal onderzoek mogelijk uitwijzen.

Valt er dan helemaal niets op hem af te dingen?

Om met de woorden van Roel Reine, regisseur van de film “Michel de Ruyter”, te spreken: “Het was erg lastig om iets spannends te vinden. Hij was te braaf, te gelovig en te bescheiden. Gelukkig maakte iedereen om hem heen genoeg “ophef” (redactie: aangepaste woordkeus) om zijn persoon zo uitzonderlijk te laten zijn.”

Walvisvaart.

Michiel heeft gedurende drie jaar veel geld verdiend aan de walvisvaart op Jan Mayen. Dat inkomen vormt de basis voor het vermogen, dat hij bij overlijden nalaat. Opmerkelijk is, dat hiermee tevens aangetoond wordt, dat hij in zijn militaire jaren er niet rijker (maar ook niet armer) op geworden is. Volgens het Rijks Museum staat hij met dit vermogen op plaats 116 van de “Quote 250 van de Gouden Eeuw”.

Kaapvaart.

Hij heeft een kaperbrief gekregen, die hem in staat stelde buit te maken op de in die brief omschreven tegenstanders. Dit was een adaptieve manier om de marine, die feitelijk nog niet echt vorm had, met flexibele hulptroepen uit de koopvaardij aan te vullen. Het grote verschil met een piraat is, dat dit met toestemming van het gezag plaatsvindt en een aanzienlijk deel van de buit moet worden afgedragen aan datzelfde gezag.

Handel op Ierland.

Hoewel dit op zich geen schending van huidige waarden en normen inhoudt was, leverde een deel van de reis tussen Dublin en Vlissingen dat wel. Tijdens passage van het Kanaal passeerde hij de havens van Oostende en Duinkerken. Tegenwoordig havens in België en Frankrijk. De kapers die daar huisden kaapten regelmatig ladingen en gooiden de bemanningen overboord. Zowel als koopvaardijs als militair heeft hij hier regelmatig tegen opgetreden, waarbij gerust gezegd kan worden, dat hij dit zeer efficiënt deed.

Zoals aangegeven is dit slechts een kort betoog en geenszins compleet. De algemene indruk, die wij hopen te hebben neergelegd, is dat het hier een beschaafd, weldenkend mens betreft, die eerder onze huidige waarden en normen heeft gehanteerd, dan dat hij zich aan wandaden heeft schuldig gemaakt. Mocht u toch vragen overhouden, schroom dan niet u elders op deze site te verdiepen óf contact met ons op te nemen, alvorens een oordeel te vellen.